

Verksamhetsrapport 2015

Foto: Tiripur, Indien, textilleverantör.

 **Socialt Ansvarstagande
i Offentlig Upphandling**
Ett samarbete mellan Sveriges landsting och regioner

Sammanfattning

Sedan 2010 samarbetar samtliga landsting och regioner med att ställa och följa upp sociala och miljömässiga krav. Under 2015 har det nationella arbetet fokuserat på avtalsuppföljning och verksamhetsutveckling.

Under 2015 har 69 leverantörer följts upp och fyra revisioner i tillverkningsenheter genomförts. En revision har genomförts av Region Jönköping hos en handskleverantör i Malaysia och en revision har genomförts av Region VästraGötaland hos en läkemedelsleverantör på Irland. Stockholms läns landsting har genomfört nio skrivbordsrevisioner samt två platsrevisioner hos IT-leverantörer i Kina.

En viktig del i det nationella arbetet är också det kapacitetshöjande arbetet och i juni arrangerades en riskanalysdag för leverantörer och landsting/regioner där utmaningar och lösningar vad gäller risker i leverantörskedjorna diskuterades.

Tillsammans med våra samverkanspartners SKL Kommentus och Helse-Sör-Öst, Norge har vi utbytt information och delat revisionsrapporter. Vi har också genomfört två revisioner hos kostleverantörer. I ett samarbete med Swedish International Water Institute och klustergruppen Vatten och läkemedel har vi genomfört en studie med fokus på upphandling som styrmedel.

INNEHÅLL

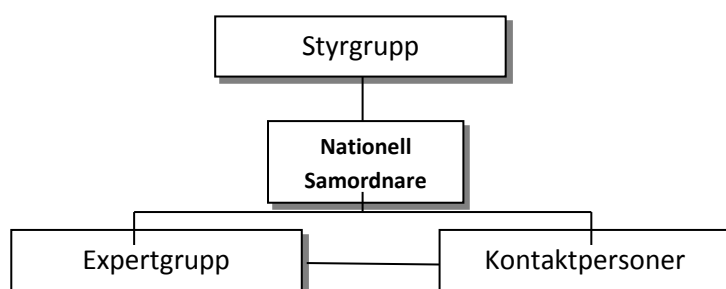
Vårt uppdrag	3
Vår organisation och finansieringsmodell.....	3
Verksamheter under 2015.....	5
<i>Uppföljning och revision</i>	5
<i>Kommunikation</i>	7
<i>Organisation och Kompetens</i>	8
<i>Övriga aktiviteter</i>	8
Ekonomi	10

Vårt uppdrag

Sveriges regioner och landsting ansvarar för att alla invånare har tillgång till en god och väl fungerande hälso- och sjukvård, tandvård och kollektivtrafik. Tillsammans upphandlar vi produkter och tjänster till ett belopp som uppgår till 120 miljarder kronor om året. Sveriges Landsting och Regioner arbetar för en hållbar utveckling och i enlighet med det verkar vi för att de produkter och tjänster som köps in är framställda under hållbara och ansvarsfulla förhållanden. Många av de produkter som upphandlas framställs hos underleverantörer i fattiga länder där det finns risk att mänskliga rättigheter och trygga arbets- och levnadsvillkor åsidosätts. Därför måste vi ta ett eller flera steg bakåt i produktionskedjan och kontrollera att även våra leverantörers underleverantörer följer kraven. Genom att ställa sociala och miljömässiga krav vid upphandling, och genom att noggrant följa upp efterlevnaden, bidrar hållbar upphandling tydligt till en hållbar utveckling. Sedan 2010 samarbetar samtliga regioner och landsting i ett nationellt samarbete med hållbar upphandling. Många leverantörer levererar varor och tjänster till samtliga regioner och landsting och vi ser stora fördelar med att upphandlingsorganisationerna samverkar nationellt.

Vår organisation och finansieringsmodell

En nationell organisation finns med ansvariga personer vid respektive landsting och region och arbetet finansieras gemensamt. Stockholms Läns Landsting, Västra Götalandsregionen samt Region Skåne bidrog 2015 med en fast avgift om 300 000 kr/år medan övriga landsting bidrog med en finansiering baserad på befolkningsunderlaget i respektive landsting/region. För närvarande 25 öre per invånare. Vårt gemensamma arbete leds av en styrgrupp som består av upphandlingschefer och miljöchefer. Det finns en nationell samordnare, och en expertgrupp som är fördelade på åtta regioner i Sverige samt kontaktpersoner i varje landsting och region. Nedan följer ett organisationsschema för det nationella arbetet.

Figur 1: Organisationsschema bestående av en styrgrupp, en nationell samordnare, en expertgrupp samt kontaktpersoner vid varje landsting.

Verksamheten under 2015

Under 2015 har vi arbetat med fyra målområden; uppföljning och revision, att öka den interna och externa kännedomen, att få motiverade och kompetenta insatspersoner samt ett fortsatt arbete tillsammans med våra strategiska samarbetspartners. Nedan följer en sammanfattning över de aktiviteter som har genomförts för att nå målen.

Uppföljning och revision

Att följa upp de sociala- och miljömässiga krav som ställs vid upphandlingar är viktigt och nödvändigt. Dels måste vi kontrollera att de krav och villkor som ställts också följs. Dels riskerar regioner och landsting att strida mot likabehandlingsprincipen och snedvrida konkurrensen om ingen uppföljning sker. Landsting och regioner beslutar, genom expertgruppen och styrgruppen, år från år vilka avtal/avtalsområden som ska följas upp vad gäller uppförandekoden för leverantörer. Under 2015 beslutade styrgruppen att följa upp fyra avtalsområden; textilier, handskar, läkemedel och IT. Under 2015 fortsatte även det uppföljningsarbete som redan hade påbörjats under 2014. Slutrapporter från fyra revisioner har kommunicerats och publicerats. Nedan följer en sammanställning över de uppföljningar och revisioner som har genomförts 2015 inom de olika kategorierna.

År	Produkt/Tjänst	Skrivbordsuppföljningar av leverantörer	Revision	Land	Ansvarigt landsting/region
2015	Instrument	8	Im-Medico	Sverige	Varuförsörjningen
	Handskar	6	Bröderna Berner	Malaysia	Jönköping
	IT	9	Atea/Dell	Kina (två revisioner)	Stockholms läns lanst.
	Läkemedel	21	Pfizer	Irland och Frankrike	Västra Götalandregionen
	Läkemedel	15	Pågående		Sörmland
	Textilier	10	Pågående		Region Skåne
2014	Flergångstextilier	1	Textilia	Kina	Region Gotland
2012/2013	Op-textilier	11	3M	Thailand	Region Skåne
	IT	3	Ricoh	Kina	Stockholms läns landst.
2011	Förband	1	Papyrus	Kina	Stockholms läns landst.
	Förband	1	OneMed	Kina	Stockholms läns landst.
2010	Handskar	1	Papyrus	Malaysia	Västra Götalandregionen

Instrument 2015

Varuförsörjningen har inom ramen för det nationella arbetet följt upp avtal för kirurgiska instrument. Åtta leverantörer fanns på avtal och alla har svarat på frågor som rör vilka processer och rutiner som

finns på plats för att säkerställa efterlevnad av krav om mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter och miljö och anti-korruption. Varuförsörjningen har även låtit genomföra en revision hos Im-Medico Svenska för att kontrollera deras interna processer och rutiner. Revisionen identifierade ett antal avvikelser som bland annat omfattade: dokumenterad information om var den faktiska tillverkningen av vissa av produkterna sker saknas, avsaknad av strukturerad riskanalys och efterföljande uppföljning, oklar ansvarsfördelning och ett behov av att höja den interna kunskapsnivån kring ansvar i leverantörskedjan. I dialog med leverantören har Varuförsörjningen krävt en åtgärdsplan för att komma till rätta med avvikelserna. IM-Medico tar avvikelserna på största allvar och har återkommit med en åtgärdsplan. Varuförsörjningen lät i december 2015 utföra en uppföljningsrevision för att verifiera att IM Medico vidtagit nödvändiga åtgärder enligt den överenskomna åtgärdsplanen. Vid revisionen konstaterades att alla åtgärder var påbörjade men att flera av de överenskomna åtgärderna inte var slutförda. IM Medico ska därför senast i april 2016 inkomma med en egen tredjepartsgranskning som visar att utestående avvikelser är åtgärdade.

Handskar 2015

Region Jönköpings län har inom ramen för det nationella samarbetet genomfört en uppföljning av sex avtalsleverantörer för operations- och undersökningshandskar. Region Jönköpings län har också gått vidare och gjort en stickprovskontroll hos Bröderna Berners underleverantör i Malaysia. Revisionen i fabriken pekade på 24 avvikelser varav 10 var så kallade ”major”, dvs den högsta på en tregradig skala. Avvikelseorna omfattade tvångsarbete, övertid och diskriminering. I dialog med leverantören har Region Jönköpings län krävt en tydlig åtgärdsplan för att komma till rätta med avvikelserna. Bröderna Berner och underleverantören visar att de tar avvikelserna på största allvar och från och med 1 januari 2016 har man exempelvis infört på global nivå, nya rekryteringsprocesser där underleverantören står för kostnaderna – inte migrantarbetarna. Bröderna Berner kommer även att låta utföra en uppföljningsrevision av korrigerande och förebyggande åtgärder vilket kommer att ske i januari 2016 med fokus på de avvikelser som har identifierats.

Målet under 2015 var att ytterligare uppföljning och eventuella revisioner skulle göras inom området handskar. Den uppföljningen kommer att påbörjas under 2016.

IT 2015

Stockholms läns landsting har följt upp avtalsområdet IT. I maj sände TV4:s program Kalla Fakta ett program om missförhållanden hos underleverantörer till Dell i Kina. Inom ramen för det nationella arbetet påbörjade Stockholms läns landsting redan i början av året en uppföljning av sina IT-avtal. Det arbetet har fortsatt och ytterligare avtalsuppföljningar har genomförts både hos leverantör som tillverkar såväl stationära som bärbara datorer och övriga it-avtal. Under 2015 genomfördes uppföljning av nio IT-leverantörer inom fem IT-avtal. Därtill initierades uppföljning av ytterligare fyra IT-leverantörer som kommer att slutföras under 2016. Uppföljningen av avtalet för persondatorer, stationära och bärbara resulterade i att åtgärdskrav ställdes på landstingets leverantör, Atea, som i detta avtal har Dell som underleverantör. Uppföljning av åtgärdskraven har påbörjats och kommer att fortgå under 2016. Resultat från uppföljningen och ställda åtgärdskrav dokumenterades i rapporten *Uppföljning av sociala krav i avtal SLL830 Persondatorer stationära och bärbara*. Beslut om eventuella åtgärdskrav i övriga IT-avtal som följts upp under 2015 kommer att fattas i början av 2016.

Utöver avtalsuppföljningar har en guide för uppföljning av konfliktmineraler tagits fram under 2015.

Läkemedel 2015

Sörmlands läns landsting påbörjade en uppföljning av läkemedel som kommer att fortsätta under 2016. Västra Götalandsregionen har genomfört en uppföljning och en revision inom ramen för det nationella samarbetet. Revisionens genomfördes på Pfizers fabrik på Irland (Ringaskiddy). Planerat var även att en revision hos deras underleverantör skulle ha genomförts 2015. På grund av situationen som uppstod i och kring Paris i slutet av förra året (2015) flyttades denna revision fram till 2016. Revisionsupplägget var att följa ett läkemedel genom tillverkningskedjan. Revisionen av fabriken genomfördes utifrån de sociala och miljömässiga krav som vi ställer i våra upphandlingar. Resultatet av den genomförda revisionen påvisade inga brister vare sig i Pfizers rutiner eller efterlevnaden av de sociala eller miljökrav vi ställer i våra upphandlingar. Arbetet med revisioner inom område läkemedel kommer att fortgå under 2016, där VGR har i uppdrag att vara sammanhållande i landstingens och regionernas uppföljningar av läkemedel. För att i möjligaste mån samordna och koordinera de revisioner som planeras under 2016 och vidare.

Textilier 2015

Region Skåne har påbörjat uppföljning av avtalet sjukvårdstextilier. Det består av bland annat patientkläder, arbetskläder, lakan och filter. Tvätt och textiltjänster bedrivs i egen regi i Region Skåne som också äger textilstocken. Region Skåne har 10 leverantörer på avtal och det totala avtalsvärdet är cirka 20 miljoner kronor/år. Ett informationsmöte genomfördes med leverantörerna innan själva avtalsuppföljningen påbörjades. Detta för att leverantörerna skulle få en insikt i hur en uppföljning går till och vad som förväntas av dem. Uppföljningsfrågor har skickats ut och en bedömning av leverantörernas svar har påbörjats. Uppföljningen fortsätter under 2016 då beslut även kommer att tas om att genomföra eventuella revisioner.

Öka den interna och externa kännedomen

Vi har som långsiktigt mål att öka den interna och den externa kännedomen om det nationella arbetet. Under 2015 har vi dels arbetat med kapacitetshöjande aktiviteter och utbildat leverantörer och dels påbörjat en översyn av hur vi kommunicerar informationen – både internt och externt.

I juni arrangerades en riskanalysdag tillsammans med leverantörer och landsting. En dag då utmaningar och lösningar i relation till de krav som ställs i vår gemensamma uppförandekod för leverantörer diskuterades. Dagen behandlade områdena mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljö och anti-korruption. Civilminister Ardalan Shekarabi inledde dagen med att ge regeringens syn på upphandling som styrmedel för att nå sociala målsättningar och berättade om regeringens nationella strategi för upphandling.¹ Många leverantörer och landsting/regioner deltog och dagen var mycket uppskattad.

Vad gäller vår kommunikation styr vi allt mer av informationen till såväl leverantörer som till landsting och regioner via vår nationella webbsida (www.hallbarupphandling.se). Ett arbete för att lättare hitta den information man söker och för att öka transparensen påbörjades under 2015.

¹ Den planerade utbildningen av Swedish Medtechs medlemmar har inte genomförts.

Vi har även medverkat i externa sammanhang och under 2015 har representanter från landsting och regioner deltagit i flera seminarier. Bland annat under Almedalsveckan där vi diskuterade upphandling som politiskt styrmedel för att påverka leverantörer. MistraPharma tillsammans med Hållbara Hav arrangerade seminariet Antibiotikaresistens – en fråga på liv eller död som handlade om varför antibiotikaresistens ökar och vad vi kan göra för att motverka detta. Olika åtgärdsförslag presenterades, bland annat upphandlingens roll för att motverka utvecklingen. Stockholm International Water Institute (SIWI) arrangerade ett seminarium om hur vi förhindrar att läkemedel når våra vatten och även vid detta seminarium sågs upphandling och inköp som en väg.

Vidare har vi medverkat vid Upphandlingskonferensen som är en återkommande konferens där landsting, regioner och leverantörer träffas för att diskutera gemensamma frågor. Tillsammans med SwedWatch diskuterade vi om krav i upphandling kan skapa förändring i produktionsländerna. I mars 2015 presenterade SwedWatch en uppföljningsrapport som pekar på betydelsen av att ställa krav i upphandling och att det skapar positiv förändring. Den första alarmerande rapporten, kallad Vita rockar och vassa saxar, publicerades av Swedwatch år 2007, efter en undersökning av tillverkningen av kirurgiska instrument i Pakistan. Sedan dess har förbättringsarbetet bedrivits av leverantörer och av landstingen/regionerna gemensamt.

Motiverade och kompetenta insatspersoner

Vi jobbar mot målet att ha motiverade och kompetenta insatspersoner vid varje landsting och region som arbetar med hållbar upphandling. Aktiviteter för att nå detta mål har bland annat omfattat kompetensutveckling.

Samtliga kontaktpersoner bjöds in för delta i den ovan nämnda riskanalysdagen för att fördjupa kunskaperna om de sociala- och miljömässiga utmaningarna. Vidare har fyra av expertgruppens åtta medlemmar specialiserat sig på riskanalys. De har under året genomgått en utbildning i riskanalys med särskilt fokus på mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljö och anti-korruption. Utbildningen har genererat fem analyser inom områdena it, läkemedel, textilier, livsmedel och inkontinensartiklar. Riskanalyserna ska ligga till grund för hur det fortsatta nationella uppföljningsarbetet ska fortsätta.

Styrgruppen och expertgruppen har haft en heldagskonferens för att gemensamt utvärdera hur vi arbetar med hållbar upphandling och gemensamt komma fram till hur vi ska arbeta framöver. Område för utveckling är framförallt avtalsuppföljning. Styrgruppen har därför tillsammans med den nationella samordnaren och med expertgruppen presenterat förslag om hur arbetet kan göras mer effektivt. Förslaget om att öka den nationella finansieringen från 25 öre/invånare till 40 öre/invånare har accepterats av samtliga landsting och regioner och rekryteringsprocessen för att anställa ytterligare en nationell resurs påbörjas 2016. Den nya hållbarhetsstrategen kommer att fokusera på att hjälpa samtliga landsting och regioner med avtalsuppföljning.

Strategiska samarbetspartners

Under året har verksamhetens arbete också inkluderat fortsatt samarbete med våra strategiska samarbetspartners Helse-Sör-Öst samt SKL Kommentus. Vi har delat information om uppföljningar och revisioner och agerat gemensamt i samband med uppföljning av bland annat handskleverantörer. Tillsammans med SKL Kommentus har vi även samfinansierat två revisioner av livsmedelsleverantörer.

Slutligen har vi i vårt deltagande med Swedish International Water Institute och deras klustergrupp Vatten och läkemedel utvecklat rekommendationer för hur vi kan minska utsläpp av läkemedel i vattendrag. Sveriges regioner och landsting har varit sammankallande i delprojektet upphandling som styrmedel – koherens mellan olika miljökriterier. Vi har kartlagt nuvarande metoder för kravställande och uppföljning och tillsammans med industrin, apoteken och upphandlingsmyndigheten arbetat fram rekommendationer som lämnas till upphandlingsmyndigheten inför deras arbete med att ta fram uppdaterade kriterier för läkemedel. Vi har även medverkat i styrgruppen för Naturvårdsverkets projekt läkemedel och upphandling inom Östersjöstrategin.

Ekonomi

Vi har en ekonomi i balans och budgeterade medel för ej genomförda revisioner har förts över till 2016.

Intäkter

IB	400 000 kr
Stockholm	300 000 kr
Västra Götaland	300 000 kr
Skåne	300 000 kr
Uppsala	82 868 kr
Södermanlands	67 154 kr
Östergötlands	106 702 kr
Jönköpings	83 979 kr
Kronobergs	45 770 kr
Kalmar	58 445 kr
Blekinge	38 176 kr
Hallands	74 121 kr
Värmlands	68 353 kr
Örebro	69 685 kr
Västmanlands	62 760 kr
Dalarnas	69 104 kr
Gävleborgs	69 064 kr
Västernorrlands	60 766 kr
Jämtlands	31 664 kr
Västerbottens	64 595 kr
Gotland	14 500 kr
Norrbottnens	62 302 kr
Summa	2 430 006 kr

Uppföljning/revision	300 000 kr
Konferens och utbildning	265 000 kr
Kommunikation ²	282 000 kr
Lön	914 000 kr
OH ³	69 006 kr
UB (ej genomförda revisioner)	600 000 kr
Summa	2 430 006 kr

² Utveckling av webbplats samt framtagande av 5 utbildningsfilmer

³ IT-tjänster, resor